04.03 Επαναστατικά κινήματα στη Μακεδονία και την Κρήτη - Η Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα

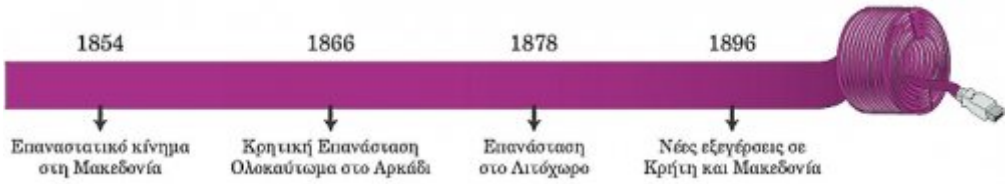

Η Επανάσταση του 1854 στη Μακεδονία

Μιλήσαμε στο προηγούμενο μάθημα για τη Μεγάλη Ιδέα, που είχε στόχο την ενεργοποίηση των σκλαβωμένων ακόμα Ελλήνων, ώστε να επαναστατήσουν και να ελευθερωθούν από τον Οθωμανικό ζυγό. Η Μεγάλη Ιδέα ήταν συστατικό της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής και τη στήριζε και ο βασιλιάς Όθωνας.

Πρώτο μεγάλο επαναστατικό κίνημα ήταν αυτό που έγινε το **1854** στη Μακεδονία. Συμμετείχαν ντόπιοι και εθελοντές από την ελεύθερη Ελλάδα. Τη στρατολόγηση και την αποστολή εθελοντών αναλάμβαναν συνήθως **μυστικές εταιρείες** από την ελεύθερη Ελλάδα (όπως η «Αδελφότης» και η «Εθνική Άμυνα»). Επίσημα το ελληνικό κράτος κρατάει ουδέτερη στάση.

Μαζί με τους ντόπιους Μακεδόνες πολεμούν εναντίον των Τούρκων και παλιοί αγωνιστές όπως ο **Τσάμης Καρατάσος** και ο **Θεόδωρος Ζιάκας**. Με την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων, ύστερα από την πίεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας οι εθελοντές αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη Μακεδονία.

Η Επανάσταση του 1866 στην Κρήτη

Το **1866** επαναστατεί η Κρήτη ζητώντας να ενωθεί με την Ελλάδα. Η Επανάσταση κορυφώνεται με το ολοκαύτωμα του Αρκαδίου.

Στο Αρκάδι του νομού Ρεθύμνου είχαν συγκεντρωθεί οι Έλληνες επαναστάτες μαζί με γυναικόπαιδα και πολιορκούνταν από τους Τούρκους. Οι πολιορκημένοι, για να μην αιχμαλωτιστούν από τους Τούρκους, ανατινάζονται.

Το ολοκαύτωμα προκαλεί μεγάλη συγκίνηση στη Δυτική Ευρώπη. **Το ελληνικό κράτος όμως αναγκάζεται**, μετά από σύσκεψη των Μεγάλων Δυνάμεων, **να μην υποστηρίζει επαναστατικά κινήματα στα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και υποχρεώνεται να πληρώσει αποζημίωση στους Οθωμανούς**.

Η Επανάσταση του 1878

Έλληνες επαναστάτες από την ελεύθερη Ελλάδα και τη Μακεδονία ξεσηκώνονται πάλι το **1878** και κηρύσσουν την ένωσή της με το ελληνικό κράτος. Ο λοχαγός **Κοσμάς Δουμπιώτης** αποβιβάζεται στο Λιτόχωρο Πιερίας με εθελοντές.

Με τη βοήθεια του **επισκόπου Κίτρους Νικολάου** οι επαναστάτες αντιμετωπίζουν πολυάριθμες τουρκικές στρατιωτικές δυνάμεις αλλά τελικά ηττώνται και διασκορπίζονται και η επανάσταση αποτυγχάνει.

Παρόλο που η επανάσταση στη Μακεδονία το 1878 απέτυχε, **η ελληνική Κυβέρνηση την επικαλέστηκε στο Συνέδριο του Βερολίνου για να πείσει τις Μεγάλες Δυνάμεις να μην παραχωρήσουν την περιοχή στη Βουλγαρία,** που την διεκδικούσε. Έτσι, **η Μακεδονία παρέμεινε επαρχία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας**.

Η Επανάσταση του 1896

Το **1896** η Μακεδονία και η Κρήτη εξεγέρθηκαν ταυτόχρονα αλλά οι πολεμικές επιχειρήσεις διακόπηκαν και πάλι, μετά από παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων. Ως αντάλλαγμα, **ο Σουλτάνος υποχρεώθηκε να παραχωρήσει αυτονομία στην Κρήτη.** Οι ένοπλοι αγώνες, αν και με καθυστέρηση, άρχισαν να δικαιώνονται.

Τι ήταν το φαινόμενο των ληστειών ;

Από τα χρόνια του Όθωνα είχε παρατηρηθεί το φαινόμενο των ληστειών στην ύπαιθρο.

Συμμορίες ληστών οι οποίοι **δρούσαν κυρίως στην ύπαιθρο, κρύβονταν ανάμεσα σε νομάδες κτηνοτρόφους, λήστευαν τους ταξιδιώτες**.

Η δράση τους έφτασε μέχρι τα προάστια της πρωτεύουσας, ενώ δημιουργούσαν ταραχές ακόμα και στα σύνορα της χώρας.

Το **1870**, ληστές απαγάγουν και δολοφονούν Άγγλους περιηγητές στο Δήλεσι της Βοιωτίας. Η Ελλάδα δυσφημίζεται.

Ο ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897

Το **1897** ξέσπασε νέο επαναστατικό κίνημα στην Κρήτη και ενισχύθηκε με στρατό και στόλο από την Ελλάδα. Τότε η Τουρκία κήρυξε τον πόλεμο στην Ελλάδα.

Καλά οργανωμένες **Τουρκικές ομάδες εισέβαλαν στη Θεσσαλία και έπειτα στη Στερεά Ελλάδα, νικώντας τον ελληνικό στρατό**.

Με την παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων ο πόλεμος τερματίζεται. **Η Ελλάδα υποχρεώνεται να πληρώσει στην Τουρκία μεγάλη χρηματική αποζημίωση**.

Για να πληρωθεί το δάνειο, οι Μεγάλες Δυνάμεις επιβάλλουν στην Ελλάδα να διαχειρίζονται οι ίδιες ορισμένα από τα έσοδα του κράτους.

Τι ήταν το Γλωσσικό Ζήτημα ;

Με πρόταση του **Αδαμάντιου Κοραή** υιοθετήθηκε το 1834 ως επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους η καθαρεύουσα. Από τότε όμως και καθώς περνούσαν τα χρόνια ξεκίνησε μια διαμάχη ανάμεσα στους υποστηρικτές της δημοτικής και εκείνους που υποστήριζαν την καθαρεύουσα. Μετά το 1880 χρησιμοποιείται στη λογοτεχνία η δημοτική γλώσσα. Σταθμός υπήρξε το έργο του **Γιάννη Ψυχάρη** "Το ταξίδι μου" που γράφτηκε σε απλή δημοτική γλώσσα.

Η ανάπτυξη των γραμμάτων και των τεχνών

Την εποχή αυτή ο δημοτικιστής Γιάννης Ψυχάρης έγραφε: «Ένα έθνος, για να γίνει έθνος, θέλει δυο πράματα. Να μεγαλώσουνε τα σύνορά του και να κάμει φιλολογία δική του». Πράγματι στην εποχή αυτή έχουμε και ανάπτυξη των Γραμμάτων και των Τεχνών.

Στην **Πεζογραφία** διακρίνονται αυτή την εποχή ο **Γεώργιος Βιζυηνός** και ο **Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης**.

Στην **Ποίηση** : ο **Κωστής Παλαμάς** και ο **Κωνσταντίνος Καβάφης**.

Στη **Γλυπτική** ο **Γιαννούλης Χαλεπά**ς και στη **Ζωγραφική** : **ο Νικηφόρος Λύτρας**, **ο Νικόλαος Γύζης**, **ο Κωνσταντίνος Βολανάκης** και **ο Γεώργιος Ιακωβίδης**.

Γλωσσάρι

Νομάδες κτηνοτρόφοι : Κτηνοτρόφοι που μετακινούνται από τόπο σε τόπο.

Γλωσσικό ζήτημα : Η διαμάχη ανάμεσα στους δημοτικιστές και στους αρχαϊστές για το είδος της ελληνικής γλώσσας που θα καθιερωνόταν ως επίσημη γλώσσα του ελληνικού κράτους. Οι δημοτικιστές υποστήριζαν τη χρήση μιας γλώσσας κοινής και κατανοητής απ' όλους, ενώ οι αντίπαλοι τους ήθελαν μια γλώσσα που συγγένευε με την αρχαία ελληνική.

Στρατολογία : Συγκέντρωση στρατευσίμων για κατάταξη τους στο στρατό.

Εταιρεία : Ομάδα ανθρώπων που συνεργάζονται για την πραγματοποίηση κοινού σκοπού.

Συνέδριο Βερολίνου : Πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 1878 αναφορικά με την τύχη των Βαλκανικών εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.